

Børneforsorgen og Kriminaliteten.

Et Tilbageblik.

Den 1. Oktober 1933 afløstes Lov om Værgeraadsforsorg m. m. af 12. Juni 1922 af Bestemmelserne om Børneværn i Lov om offentlig Forsorg, og man kan vist sige, at dermed er afsluttet et interessant Tidsafsnit i Bestræbelserne for at forebygge og bekæmpe Kriminaliteten hos Børn og Unge i Danmark.

Som bekendt fik Danmark sin første Værgeraadslov i Lov Nr. 72 af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer, der var gældende fra 1. Oktober 1905 til 31. December 1922, da den afløstes af Lov om Værgeraadsforsorg m. m. Loven af 14. April 1905 betød et meget stort Fremskridt i Forhold til den tidligere Lovgivning, idet der ved Loven skabtes et særligt Organ til at tage sig af forbryderske og forsømte Børn med Ret til at afholde Udgifter uden at skulle spørge Forsørgelseskommunen eller nogen anden offentlig Kasse. Der blev Hjemmel til at bryde Forældrenes Modstand overfor Foranstaltninger, som af Hensyn til Barnets Velfærd maatte anses for paakrævet. Der indførtes Betalingsregler, som lagde en betydelig Del af Udgiften (praktisk talt hele Udgiften ved Børn over 15 Aar og den halve Udgift ved Børn under 15 Aar) over paa Statskassen, og der blev Mulighed for at opkræve Plejepenge af en saadan Højde, at de Institutioner, der skulde tage sig af Børnene, kunde faa en rimelig Betaling for disse, og i Praksis blev Plejepengene i Opdragelseshjemmene

suppleret med betydelige Statstilskud dels til Driften, dels til Forbedring af Hjemmenes Standard, hvilket var i høj Grad paakrævet. Endelig blev ved den midlertidige Straffelov af 1. April 1905 den kriminelle Lavalder forhøjet fra 10 til 14 Aar, og der blev ved samme Lov fastsat Bestemmelser om Frafald af Tiltale over for unge Personer mellem 14 og 18 Aar, mod at de blev undergivet opdragende Foranstaltninger.

Lov Nr. 72 af 14. April 1905 udtalte allerede i sin Titel, at den bl. a. handlede om forbryderske Børn og unge Personer, og i Lovens § 1 nævnes som en af de Grupper af Børn, paa hvilke Lovens Bestemmelser finder Anvendelse: Personer under 18 Aar, der har begaaet en strafbar Handling, som vidner om sædelig Fordærvelse eller Vanrøgt, og Personer under kriminel Lavalder, der har begaaet en tilsvarende Handling, der kun paa Grund af deres Alder er straffri.

Følger man Overværgeraadets Statistik fra Aar til Aar, skulde man uden videre kunne aflæse, hvor mange »forbryderske« Børn under 18 Aar, der er fjernede fra deres Hjem efter Lovens Bestemmelser, hvorimod der ikke findes Oplysninger om det Antal »forbryderske« Børn, overfor hvilke forebyggende Foranstaltninger, navnlig Beskikkelse af Tilsynsværge, har været bragt i Anvendelse, idet dette ikke blev indberettet til Overværgeraadet. Det højeste Antal Børn, der blev fjernet i et enkelt Aar, var 849, og heraf blev 230 eller ca. 27 0/0 henførte under den ovennævnte Gruppe (Lovens § 1 a). Der er imidlertid andre Aar, hvor en langt større Procentdel, ja i enkelte Aar endog over Halvdelen, blev henført under § 1 a.*)

Det har imidlertid ikke større Interesse at udrede disse Tal nøjere, dels fordi der under Lovens § 1 b) blev henført bl. a. »Børn under 15 Aar, som uden at have begaaet en for en ældre Person strafbar Handling findes at være

*) Se for Aarene 1906—10 Bilag 16 til Betænkning afgiven af Udvalget til Revision af Børneloven, København 1911.

sædeligt fordærvede«. Saadanne Børn kan jo have været lige saa vanskelige og lige saa trængende til en særlig Opdragelsesforsorg som de Børn, der »har begaaet en strafbar Handling, der vidner om sædelig Fordærvelse eller Vanrøgt«. Iøvrigt handler § 1 b om Børn, der maa fjernes paa Grund af de hjemlige Forhold. Hertil kommer, at Afgørelsen af, om et Barn blev henført til den ene eller den anden Gruppe, maatte foretages efter et Skøn, thi der er ikke Tvivl om, at der under Loven af 1905 ligesaavel som senere har været mange Tilfælde, hvor Aarsagen til Fjernelsen maatte søges baade i Barnets eget Forhold og i de hjemlige Forhold.

Medens det Udvalg, der under 8. April 1910 blev nedsat til at fremkomme med Forslag til Revision af Loven af 14. April 1905, fastholdt den fra Loven af 1905 kendte Sondring mellem »forbryderske« og andre Børn, foreslog det under 26. November 1918 nedsatte Revisionsudvalg en anden Affattelse; det siges nemlig i Udvalgets Lovudkast § 16, at Værgeraadet, naar Hensynet til Barnets Velfærd kræver det, kan beslutte endelig Fjernelse fra Hjemmet af et Barn under 18 Aar, naar det a) har vist sig at have en særlig vanskelig Karakter eller har udvist meget slet Opførsel, b) paa Grund af Forældres eller andre Opdrageres Lastefuldhed, grove Forsømmelighed eller Mangel paa Evne til at opdrage det findes at være udsat for sædelig Fordærvelse eller Vanrøgt, eller c) af Forældre eller andre Opdragere mishandles eller behandles saaledes, at dets sjælelige eller legemlige Sundhed eller Udvikling udsættes for alvorlig Fare.

Udvalget begrundede sit Forslag med, at de Handlinger fra Barnets Side, der kan bevirke Indskriden fra Værgeraadets Side, ikke saa meget skal bedømmes efter, om de er af en saadan Art, at de for voksne Personer vilde medføre Strafansvar, men efter, om de vidner om en saadan Karakter hos Barnet, at det er øjensynligt, at der trænges til en rationelt gennemført Opdragelsesforsorg, for at der

skal være Haab om, at Barnet kan blive til et hæderligt og nyttigt Menneske.

Man kan vel sige, at Børneforsorgen altsaa herefter bl. a. maa tage sig af Børn, der viser væsentlige Opdragelsesvanskeligheder, som ikke lader sig overvinde af Barnets eget Hjem; og det kan hævdes, at man griber ind, væsentlig paa Grundlag af et Skøn, naturligvis støttet ved visse Kendsgerninger. Da Børneforsorgen imidlertid netop har til Opgave saa vidt muligt at virke forebyggende, ogsaa naar et Barn fjernes fra sit Hjem og søges opdraget under nye Omgivelser, maa man nødvendigvis anvende Skønnet ved selve Afgørelsen angaaende Indgrebet, og paa dette Punkt er der altsaa en væsentlig Forskel mellem de Foranstaltninger, et Værgeraad iværksætter, og de Afgørelser, der træffes af en Domstol, idet Værgeraadet kan lade sig nøje med meget svagere »Beviser« end Domstolen.

Loven om Værgeraadsforsorg af 1922 er iøvrigt lige saa vel som den foregaaende Lov af 1905 blevet brugt til at forebygge og bekæmpe Kriminalitet hos Børn og Unge. Dette fremgaar ogsaa af selve Lovens § 16, Stk. 2—4, der fastsætter, at det med Hensyn til Børn over kriminel Lavalder er en Betingelse for at skride ind som Følge af begaaede strafbare Handlinger, at der foreligger Tiltalefråfald, betinget Dom eller betinget Benaadning, hvis Vilkaar er, at der iværksættes Værgeraadsforsorg.

Der var dog i Loven gjort den Undtagelse, at naar det drejede sig om strafbare Handlinger af saa lidet alvorlig Karakter, at Værgeraadet skønnede, at der ikke vilde blive rejst Tiltale, kunde Raadet begynde eller fortsætte Behandlingen af en Sag. Man kunde maaske synes, at det Skøn, der her er overladt Værgeraadet, er noget farligt, set fra et Retshaandhævelsessynspunkt; men saa vidt vides har Bestemmelsen ikke voldet Vanskelighed, og det maa jo ogsaa erindres, at Værgeraadet paa Landet skulde have Underretsdommeren med til det Møde, hvori Beslutning om endelig Fjernelse skulde tages. Det siges ikke rent ud, om

Værgeraadet altid skal anmelde til Politiet, naar det er blevet bekendt med strafbare Handlinger, for hvilken Tiltalefrafald ikke foreligger. I Lov om offentlig Forsorg § 85 er den til Værgeraadslovens § 16 Stk. 2 svarende Regel imidlertid formuleret saaledes, at det paahviler Borneværn-udvalget at undersøge, om der er indledet strafferetlig Undersøgelse, hvis et Barn over kriminel Lavalder, som Raadet skal tage sig af, har begaaet strafbare Handlinger, og i en saadan Regel maa formentlig ogsaa ligge en Pligt til at foretage Anmeldelse, hvis dette ikke maatte være sket. Der er ogsaa trukket snævrere Grænser for, hvad Udvalget kan foretage sig, inden Tiltalefrafaldet foreligger, idet der kun kan besluttes Foranstaltninger af foreløbig Karakter.

Efter Lov af 14. April 1905 blev der til 31. Dec. 1922 ialt fjernet 11935 Børn fra Hjemmet, hvoraf 7559 atter var udgaaet af Forsorg inden Udgangen af 1922, saaledes at der paa dette Tidspunkt var 4376 Børn under Forsorg.

Efter Lov af 12. Juni 1922 fjernedes i Tiden $\frac{1}{4}$ 1923— $\frac{30}{9}$ 1933 10260 Børn fra Hjemmet, og der var inden 30. Sept. 1933 atter udgaaet af Forsorg 5002. Da der endnu paa dette Tidspunkt var 224 Børn under Forsorg, som var fjernet i Medfør af Loven af 1905, var Antallet af Børn under Forsorg pr. 30. Septbr. 1933 5482, altsaa over 1000 mere, end da Loven af 1922 traadte i Kraft.

En Undersøgelse af, til hvilken Gruppe i § 16 (a-b-c) Børnene er henført, er i denne Sammenhæng uden større Interesse; Overværgeraadets Statistik for Aarene 1923—33 er saaledes affattet, at der foruden om de Børn, der er henført til Gruppe a) — vanskelige Børn —, ogsaa er givet Oplysning om de Tilfælde, i hvilke Forholdet er henført baade under a) og under b) eller c), altsaa hvor Værgeraadet selv mener, at baade Barnets eget Forhold og Hjemmets Forhold har været medvirkende til Fjernelsen. Antallet af fjernede Børn har et enkelt Aar (1930) været over 1100, men har ellers svinget mellem ca. 700 og ca. 1000 aarlig.

En Undersøgelse af Børnenes Alder viser, at der er fjernet forholdsvis flere og flere Børn over 14 Aar. Medens i 1923 og 1924 kun 39,4 og 37 % af Børnene var over 14 Aar, var i 1932 55,8 over 14 Aar (i de 9 Mdr. af 1933 dog kun 48,1 %), og langt de fleste af Børnene over 14 Aar er henført under »vanskelige Børn«. Denne Udvikling kunde tyde paa, at der har været et tiltagende Antal Børn, som er inddraget under Værgeraadforsorg paa Grund af strafbare Handlinger, begaaet efter den kriminelle Lavalders Indtræden, og denne Anskuelse støttes af, at navnlig de ældste Aargange (fra 16 til 18 Aar) vejer stærkt til. Det turde vel ogsaa være almindelig bekendt, at Antallet af Personer under 18 Aar, der i de senere Aar er idømt Straf, har været meget ringe. Jeg ser her bort fra Anvendelsen af Ungdomsfængsel efter 1. Jan. 1933.

Det bør dog nævnes, at naar forholdsvis mange Børn over 14-15 Aar fjernes fra deres Hjem, kan dette ogsaa skyldes Opdragelsesvanskeligheder i Forbindelse med Forældrenes svigtende Myndighed, netop i Overgangsaaene efter Skolegangens Ophør, uden at der foreligger strafbare Handlinger. Det er jo ikke ualmindeligt, at Værgeraadet har maattet gribe ind, f. Eks. hvor den unge Mand eller Kvinde er gaaet fra Plads til Plads, ikke har været til at formaa til at samle sig til ordentligt Arbejde og maaske er begyndt at færdes sent ude og blandt daarlige Kammerater.

Loven om offentlig Forsorg følger i § 130 Stk. 1 i det væsentlige Formuleringen fra Lov af 12. Juni 1922 § 16 Stk. 1; dog skal Fjernelse af et Barn, der har en særlig vanskelig Karakter eller har udvist særlig slet Opførsel, kun ske, naar Barnets Forældre eller andre Opdragere ikke skønnes at kunne magte dets Opdragelse; men dette er nærmest kun en Bekræftelse af hittidig Praksis.

Fjernelse paa Grund af de hjemlige Forhold skal efter Loven ske dels — som efter Loven af 1922 — naar Barnet paa Grund af Forældres eller andre Opdrageres Laste-

fuldhed, grove Forsømmelighed eller Mangel paa Evne til at opdrage det er udsat for Vanrøgt eller Fordærvelse (Ordet »sædelig« foran Fordærvelse er udeladt), dels naar Barnet er udsat for Vanrøgt eller Fordærvelse paa Grund af Forældrenes Mangel paa Vilje til at forsørge det. Dette sidste Udtryk maa ses i Sammenhæng med Indholdet af § 130 Stk. 2, der handler om Forældrenes Mangel paa — økonomisk — Evne til at forsørge Barnet, altsaa Børneforsorg som Forsørgelse.

§ 130 Stk. 1, 3) svarer ganske til Værgeraadslovens § 16 Stk. 1 c). En ny Bestemmelse er § 130 Stk. 1, 4), der paalægger Børneværnsudvalget Pligt til at sørge for Gennemførelse af nødvendig Særforsorg for abnorme Børn (aandssvage o. s. v.), naar denne ikke gennemføres af Forældrene.

Man kan formentlig hævde, at Forsorgsloven efter sit Indhold rækker lige saa vidt som de foregaaende Love om Børneforsorg i Retning af at kunne benyttes til at bekæmpe Forbrydelser blandt Børn og Unge ved opdragende Foranstaltninger; men det maa have i Erindring, at Straffeloven nu giver Mulighed for Anvendelse af Ungdomsfængsel, hvilket kan faa Betydning ved Afgørelsen af, om Tiltalefrafald bør gives mod Børneforsorg, eller Tiltale bør rejses. Det kan iøvrigt nævnes, at efter Forsorgslovens § 150 kan Tiltale undlades overfor Personer, der efter at være kommet under Forsorg og anbragt i et Opdragelseshjem eller udskrevet under Tilsyn har begaaet en strafbar Handling, selv om Eleven er over 18 Aar, naar Anklagemyndigheden finder, at Anvendelse af Lovens Foranstaltninger til Opdragelse og Oplæring er tilstrækkelige.

Den hertil svarende Regel i Værgeraadslovens § 50 var kun anvendelig overfor Elever, der var anbragt i et Skole- eller Ungdomshjem eller foreløbig udskrevet fra et saadant; men Udtrykket »Opdragelseshjem« omfatter ogsaa f. Eks. Lærlingehjem, Lærlingeplejehjem, Optagelseshjem og Fredehjem og giver altsaa Mulighed for en videregaaende Anvendelse af Bestemmelsen.

Endnu en enkelt Bestemmelse skal nævnes her. Medens man efter den tidligere Lovgivning ikke kunde udstrække et Tilsynsværgemaal uden Fjernelse fra Hjemmet længer end til det 18. Aar, er der nu i Forsorgslovens § 167 Hjemmel for at forlænge et saadant Tilsynsværgemaal ved Beslutning af Børneværnsudvalget, naar Beslutningen godkendes af Amtet (i København og Frederiksberg Socialministeriet). Bestemmelsen kan bl. a. tænkes anvendt, hvor en ung Mand eller Kvinde har begaaet strafbare Handlinger af mindre Betydning forholdsvis nær det 18. Aar, og hvor den rigtige og tilstrækkelige Foranstaltning skønnes at være virkningsfuldt Tilsyn i en vis Tid ogsaa ud over det 18. Aar.

Vil man spørge, om det kan ventes, at en ny Praksis m. H. t. Børns Inddragelse under Børneforsorg vil danne sig som Følge af, at den besluttende Myndighed ikke længer er et af den stedlige kommunale Myndighed (Sogneraad, Byraad) uafhængigt Organ, men et kommunalt Udvalg (egentlig et Underudvalg) om end med en særlig Stilling og mulig med et Mindretal af Medlemmer uden for Kommunalbestyrelsen, maa hertil svares, at der ikke hidtil har kunnet paavises nogen saadan ny Praksis.

Snarere kunde man vel vente en saadan ny Praksis med Hensyn til Børn over 15 Aar som Følge af, at Staten nu ikke længer betaler Udgifterne for alle Børn over 15 Aar (Værgeraadslovens § 90), men kun for Børn, der er eller har været endeligt anbragt i Hjem for vanskelige Børn (Skole- og Ungdomshjem) eller for svagt begavede eller sent udviklede Børn (Sinke- og Fredehjem). En virkelig paaviselig Ændring i den hidtidige Praksis m. H. t. Fjernelse af Børn over 15 Aar har man dog endnu ikke set; men derimod har der kunnet mærkes en vis forøget Tilbøjelighed til at søge Børn anbragt i Skole- og Ungdomshjem, selv om det efter Børnenes Forhold syntes naturligere at forsøge med et kortere Ophold i et Optagelses- eller Iagttagelseshjem.

De Opdragelsesmidler, der stod til Raadighed for Værgeraadene, da Lov af 14. April 1905 traadte i Kraft, var dels Anbringelse i Pleje, Tjeneste, Lære, for en Del gennem de da eksisterende Plejehjemsforeninger, dels Anbringelsen i et ikke særlig stort Antal Institutioner for Fællesopdragelse.

I Betænkningen fra Kommissionen af 1893 nævnes, at der da fandtes 58 »Børnehjem«, men heri er medregnet de 4 fra ældre Tid bestaaende Opdragelsesanstalter (Bøggildgaard, Holsteinsminde, Flakkebjerg, Landerupgaard) og endvidere forskellige Børnehjem som ikke kunde antages at ville stille sig til Raadighed for det nye Organ for Børneforsorg, f. Eks. Jægerspris Stiftelsen, Opfostringshuset, et Par Børnehjem under Det Classenske Fideikommiss o. s. v.

I et Program for det nordiske Børnesagsmøde i København i 1905 opgøres Antallet af Børnehjem i vid Forstand i hele Danmark til 102. Begrebet Optagelses- og Iagttagelseshjem var omkring 1895 ukendt, og kun i ringe Omfang var Plejen af spæde Børn udsondret til særlige Hjem eller Afdelinger. Inden Loven af 14. April 1905 traadte i Kraft, var der dog allerede oprettet nogle Optagelses- og Iagttagelseshjem, og saadanne Hjem kom til at spille en ikke ringe Rolle under Loven af 1905. Trangen til disse Hjem var opstaaet hos de Foreninger, som tog sig af ulykkeligt stillede Børn, og det første blev oprettet af Kristelig Forening til Børns Redning i 1900 paa Orø, det næste af Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse ved Roskilde (Roskilde Hvile) i 1902. Oprindelig var Hjemmene nærmest tænkt som Gennemgangsled til Anbringelse i Plejehjem for mindre Børn, men de kom ogsaa til i høj Grad at støtte Arbejdet med de større og de vanskelige Børn. Opgaven blev den dobbelte: at modtage Børn til midlertidigt Ophold, indtil den hensigtsmæssige Anbringelse kunde findes, og at iagttage Børnene med Henblik paa deres videre Anbringelse. Ejendommelig nok har Loven af 14. April 1905 kun meget sparsomme Bestemmelser om

disse Hjem (§ 11 Stk. 3, § 25 Stk. 1 i Sl., § 32 Stk. 1 og § 35). Der kræves ingen ministeriel Anerkendelse, saaledes som for Børnehjem og Opdragelsesanstalter, der nævnes intet om ministeriel Fastsættelse af Betalingstakster eller om Tilsyn med disse Hjem fra det ved Loven oprettede Statstilsyn (Overinspektøren for Opdragelsesanstalterne). Anbringelse til Iagttagelse kunde iøvrigt kun ske med Overværgeraadets Godkendelse (§ 11 Stk. 3).

Ved Overværgeraadets Foranstaltning blev der til et Par Optagelseshjem knyttet Læger med psykiatrisk Uddannelse, som paa nærmere Begæring foretog en videregaaende mental Undersøgelse af Børn i disse Optagelseshjem til Støtte for Afgørelsen af, hvorledes Barnet videre skulde anbringes. Allerede ret tidligt kom man ind paa at drøfte Problemet om en psykiatrisk Undersøgelse af alle Værgeraadsbørn, jfr. særlig Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 7. Aarsmøde 1909, der støttede sig til en Undersøgelse af et Antal Værgeraadsbørn i forskellige Opdragelseshjem. Denne Forhandling førte dog ikke til Oprettelse af særlige Opdragelseshjem for svagt begavede eller for særlig psykopatiske Børn.

Loven af 1905 skelnede mellem almindelige Opdragelsesanstalter, Anstalter for særlig vanskelige Børn og Statsopdragelsesanstalter, og disse Anstalter i Forbindelse med visse Optagelseshjem for større Børn blev de sædvanlige Anbringelsessteder for Børn, der havde begaaet Handlinger, der vilde være strafbare for en voksen Person, eller paa anden Maade havde givet Anledning til Opdragelsesvanskeligheder. Der blev indtil 1908 godkendt 8 private Opdragelsesanstalter for særlig vanskelige Børn, hvoraf to nyoprettede (Prøven og Skovly) og 5 almindelige Opdragelsesanstalter. Statsopdragelsesanstalterne blev Braaskovgaard for Drengene og Vejstrup for Piger. Begge disse Institutioner var først færdige i 1908. Det viste sig iøvrigt, at de Beregninger, der før Lovens Ikrafttræden var foretaget med Hensyn til det sandsynlige Antal Børn, der vilde komme til at trænge til Opdragelse uden for deres Hjem, slet ikke holdt Stik, og der maatte

derfor tilvejebringes flere Opdragelsesanstalter end de fra ældre Tid bestaaende. I det væsentlige holdt man sig til private Institutioner, der ganske vist fik ikke ringe Statstilskud. I 1912 overgik dog Bøgildgaard, der var oprettet af Staten, men siden Oprettelsen havde været drevet privat, til Statsdrift, og i 1917 oprettedes Sjølund Pigeheim. I 1914 var endvidere oprettet en ny Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige Piger. Under Verdenskrigen blev der stærk Trang til nye Opdragelseshjem, og der oprettedes da Statsoptagelseshjem i Skibby og i Sølager ved Lynæs (nu Statsungdomshjem), og Staten købte Ejendomme i Undløse, Hesselager, Palleshave og Mellerup, der blev indrettet til Opdragelseshjem, som dog alle organiseredes som private, selvejende Institutioner.

Værgeraadsløven af 1922 ophævede Begrebet Opdragelsesanstalt og indførte i Stedet Benævnelserne Skoleheim for vanskelige Børn i den undervisningspligtige Alder og Ungdomshjem for vanskelige Børn over denne Alder; men Løven opregner yderligere Børneheim samt Optagelses- og Iagttagelseshjem som Arter af Opdragelseshjem, der kan anerkendes til Modtagelse af Børn under Værgeraadsforsorg. Optagelseshjemmene kom dermed ind under tilsvarende Regler som andre Opdragelseshjem, hvorimod Socialministeriet ikke fandt Hjemmel i Løvens § 40 til at anerkende andre Arter af Opdragelseshjem end de nævnte; indtil Løven om offentlig Forsorg traadte i Kraft, maatte derfor f. Eks. Lærlingeplejehjem og Fredenheim (for svagt begavede Børn over Skolealderen) virke uden formel Anerkendelse. Løven af 1922 understregede langt stærkere end Løven af 1905, at Værgeraadene skulde have deres Opmærksomhed henvendt paa Børnenes mentale Tilstand og særlig paa, om noget Barn skulde trænge til Særforsorg som aandssvagt o. s. v., jfr. § 19. Der angives som Middel til Afgørelse af dette Spørgsmaal Iagttagelse og Bedømmelse ved Specialist. Løven indeholdt ogsaa en Løfteparagraf, nemlig § 43, som fastslaar, at der til Anbringelse af Børn, der ønskes undergivet

psykiatrisk Observation, ved Statens Foranstaltning skal tilvejebringes det fornødne Antal Pladser enten som særlige Hjem, som særlige Afdelinger ved bestaaende Hjem eller i Tilknytning til Sindssygehospitaller eller Aandssvageanstalter. Saadanne særlige Hjem eller Afdelinger er dog ikke tilvejebragt, idet man har klaret sig med Iagttagelse i et Iagttagelseshjem i Forbindelse med en Speciallæges Erklæring i de fleste Tilfælde og i særlig vanskelige Tilfælde har anvendt Observation i Sindssygehospital eller Aandssvageanstalt.

Loven af 1922 har fremdeles givet Anvisning paa en vis Sortering af de vanskelige Børn efter Evner, idet der i § 44 Stk. 3 tales om Oprettelse af Ungdomshjem for vanskelige Børn over 14 Aar, hvis Udvikling ikke staar Maal med den almindelige, men som dog skønnes modtagelige for den i Loven omhandlede Opdragelsesforsorg, og bestemmer, at Eleverne i saadanne Hjem fortrinsvis skal sysselsættes ved Landbrug eller andet praktisk Arbejde. Gelsted Ungdomshjem har været anvendt for Drengene af denne Type og Unnerupgaard for Piger af lignende Art; men endvidere er man kommet ind paa at benytte saakaldte Fredeshjem til Opdragelse af svagt begavede Piger, der staar paa Grænsen mellem Sinker og Aandssvage, særlig saadanne, der har vist stærke seksuelle Tilbøjeligheder. Ogsaa for Drengene er oprettet enkelte Fredeshjem; men iøvrigt er nogle Optagelseshjem for store Drengene benyttet til Oplæring af svagt begavede Drengene ved Land- og Havebrug. Derimod har man ikke i Danmark anvendt Oplæring og Tilpasning til visse Former for industrielt Arbejde overfor svagt begavede Elever.

Indenfor Skole- og Ungdomshjemmene tilstræbes ogsaa en vis Fordeling af Eleverne efter Alder, saaledes at f. Eks. Bogildgaard og Gunslev Ungdomshjem fortrinsvis tager Elever i Alderen 14—16 Aar, Braaskovgaard og Vejstrup derimod de ældste (16—18 à 19 Aar).

Ogsaa indenfor de egentlige Børnehjem er der tilstræbt en vis Sondring efter Børnenes Evner, idet nogle Børnehjem

er anvendt som Sinkehjem. Disse Børnehjem har ofte taget sig af Børn, som inden Anbringelsen har skulket, rapset eller vagabonderet, og Skolehjemmene er derigennem aflastet for en Del Børn. I saadanne Børnehjem maa Skoleundervisningen naturligvis afpasses særlig efter Børnenes Evner og meddeles i selve Hjemmet. Opholdet udstrækkes jævnlige til 16 Aars Alderen eller længere. Inden for Skolehjemmenes Kreds er der ikke udsondret særlige Sinkehjem, men enkelte af Hjemmene har gennem Børnenes Fordeling til forskellige Afdelinger kunnet tage et vist Hensyn til Evner og andre Forhold.

Derimod har det ikke været muligt at faa oprettet særlige Opdragelseshjem for udpræget psykopatiske eller stærkt nervøse Børn, og man har derfor desværre været henvist til at have disse Børn i de almindelige Opdragelseshjem for vanskelige Børn, i visse Optagelseshjem og Fredehjem eller hos private Familier, som kunde anses for egnede til at tage sig af saadanne Børn.

Vil man spørge, om der da virkelig blandt de Børn, der blev fjernet fra Hjemmene af Værgeraadene, var saa mange, som afveg fra det normale, at alle disse særlige Foranstaltninger var nødvendige, maa Svaret blive et ubetinget Ja. Naar et Værgeraad — eller nu et Børneværnsudvalg — bliver nødt til at gribe ind overfor Børn, der har vist Opdragelsesvanskeligheder, maa man som Grundlag for Beslutningen ofte blive staaende ved de Udslag, disse Vanskeligheder har givet sig f. Eks. i Lovovertrædelser, i Konflikter med Forældre, Skole, Husbond, Læremester o. s. v., uden at det straks kan erkendes, hvad der er den dybere Aarsag til Vanskelighederne. Mulig kan dette ske gennem en Iagttagelse, men maaske klares Forholdet først gennem længere Tids Opdragelse i nye Omgivelser. Det maa ogsaa erindres, at Børneforsorgen ofte maa tage sig af Børn, der staa uden Forsørger, og det har ikke sjældent vist sig, at der senere blev Vanskeligheder med saadanne Børn, f. Eks. i Pubertetsaarene.

Det viser sig da ogsaa, at der hvert Aar fra de forskellige Arter af Opdragelseshjem overgaar en Del Børn til Særforsorg, navnlig Aandssvageforsorg. I de sidste Aar har Tallet været mellem 100 og 150, men herunder indgaar Børn i alle Aldre. De fleste Børn er overgaaet til Særforsorg fra Optagelseshjem. Der foreligger ikke nogen samlet Oversigt over Værgeraadsbørns mentale Tilstand, men der kan henvises til de ved Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 22. Aarsmøde 1929 givne Oplysninger om en enkelt Aargang Elever fra Skole- og Ungdomshjem.

Lov om offentlig Forsorg har endnu stærkere end Værgeraadsløven af 1922 understreget, at det er Børneforsorgens Pligt at sørge for, at Børn, der trænger til Særforsorg som aandsvage o. s. v., bliver undergivet denne Forsorg, men der skal ikke gives nogen Fremstilling af disse Regler, blot henvises til § 130 Stk. 1, 4), der hjemler Fjernelse fra Hjemmet, naar Særforsorg er nødvendig, og denne ikke iværksættes af Forældrene, og til § 135 om de fornødne Undersøgelser af, om Særforsorg maatte være nødvendig, og om Anbringelse i Institutioner for Særforsorg. Loven giver nu i § 157 Mulighed for Anerkendelse baade af Fredeshjem for svagt begavede Børn over 14 Aars Alderen og af Hjem, der fortrinsvis tager sig af svagt begavede Børn i Skolealderen (Sinkehjem); Socialministeriet har ved Anerkendelse af saadanne Hjem forbeholdt sig at give nærmere Forskrifter om psykiatrisk Tilsyn med disse Hjem, og normalt forlanges der ved Anbringelse i disse en Erklæring om Barnets mentale Tilstand fra en psykiatrisk uddannet Læge.

Det kan paa Grundlag af det foran anførte hævdes, at Børneforsorgen i Danmark i Øjeblikket raader over langt flere Muligheder for en efter vedkommende Barns særlige Forhold afpasset Opdragelse og Oplæring end for 30 Aar siden. Samtidig med, at Opgaverne er fordelt mellem de forskellige Arter af Hjem, er der ogsaa sket en væsentlig Forbedring af Opdragelseshjemmenes almindelige Standard,

svarende til den Forbedring af Levefoden, som har fundet Sted i Landet i de sidste Aartider. Det kan naturligvis ikke undgaas, at de hygiejniske Forhold i Opdragelseshjemmene gennemgaaende er langt bedre end i de private Hjem, hvorfra Børnene er kommet, eller hvortil de gaar ud, men en Samling af et større Antal Mennesker og da særlig Børn under samme Tag kræver nødvendigvis gennemført Renlighed og Orden, og Frygten for »Forkælelse« er vist overdrevet.

Med Hensyn til Kvaliteten af det Personale, der virker i Opdragelseshjemmene for vanskelige Børn, bemærkes, at der ogsaa paa dette Omraade er sket betydningsfulde Fremskridt. Vel er der ikke gennemført en fast Særuddannelse for Personale ved saadanne Hjem, som det kendes for Ledere og Medarbejdere i Børnehaver o. l. og for dem, der skal forestaa Plejen af spæde Børn; men der er gjort Anstrengelser for gennem Instruktionskursus at skaffe Mulighed for at uddybe og supplere den Erfaring, der er vundet gennem det praktiske Arbejde, og der er betydelig mere Interesse end tidligere for at iagttage og fastslaa de sjælelige eller legemlige Tilstande, som mulig kan gøre det nødvendigt at søge et Barn anbragt paa særlig Maade, f. Eks. i Fredehjem eller Sinkehjem eller at underkaste det nærmere mental Observation. Personalets økonomiske Kaar er ogsaa forbedret, navnlig i Skole- og Ungdomshjemmene. Staten har kun i forholdsvis ringe Grad selv oprettet Opdragelseshjem, idet kun 6 af 22 Skole- og Ungdomshjem drives af Staten, og inden for Optagelseshjemmene findes kun et Statshjem og blandt Frede-, Sinke- og Børnehjemmene slet ingen. De private Skole- og Ungdomshjem er dog i økonomisk Henseende ganske afhængige af Staten.

Om Resultaterne af Børneforsorgen er det meget vanskeligt at give virkelig paalidelige Oplysninger. Der tænkes i denne Sammenhæng ikke paa Børneforsorgens uvurder-

lige Betydning for hjemløse Smaabørn, som omplantes fra ugunstige Omgivelser til sunde og gode Forhold, men paa Arbejdet med de vanskelige Børn, hvad enten de har været i Konflikt med Straffeloven eller har vist andre Opdragelsesvanskeligheder. Det er ved en Vurdering af Børneforsorgens Betydning altid vanskeligt at udrede, hvor meget af en gunstig Udvikling der kan tilskrives Forsorgens gavnlige Indflydelse, og hvor meget der i Virkeligheden er en Udfoldelse af den paagældendes egen Personlighed, som ogsaa vilde have vist sig uden den iværksatte Forsorg; og omvendt vil det ved en ugunstig Udvikling være meget svært at paapege, hvor meget der skyldes Indflydelse fra Anlæg og fra Omgivelser inden Forsorgens Begyndelse, og hvor meget der maa tillægges Fejl eller Mangler i Forsorgens Udøvelse, og endelig hvor meget der mulig skyldes nye Indflydelser fra de Omgivelser, den Unge kommer til at leve under efter Forsorgens Ophør.

Om Børn, der kun har været undergivet Tilsyn af en Tilsynsværge uden Fjernelse fra Hjemmet, eller som alene har været anbragt i Pleje, Tjeneste eller Lære, foreligger ingen Oplysninger. Derimod er der angaaende Børn, som har været anbragt i Opdragelseshjem, gjort Forsøg paa at fastslaa Resultaterne af Forsorgen paa Grundlag af Oplysninger, der er indhentet om Elevernes Forhold 5 Aar efter deres Udskrivning fra et Opdragelseshjem. Undersøgelsen er dog indskrænket til Børn, der er udskrevet i 14 Aars Alderen eller senere, og endvidere til samtlige Skole- og Ungdomshjem, til en Række Optagelseshjem, særlig dem, der modtager Børn over 14 Aars Alderen, og til et mindre Udvalg af Børnehjem.

Der foreligger altsaa ikke en Bedømmelse af Personer i samme Alder, idet Udskrivningsalderen for visse Ungdomshjem overvejende ligger mellem det fyldte 18. og 20. Aar, for Ungdomshjem for Piger endog helt op til det fyldte 21. Aar, medens Udskrivningen for Børnehjem og nogle Skolehjem normalt ligger i 14—15 Aars Alderen. Man har

imidlertid ment, at et Tidspunkt af 5 Aar fra Udskrivningen maatte være tilstrækkeligt til at angive Retningslinjen i de paagældendes Liv.

Den første Undersøgelse af denne Art blev foretaget med Hensyn til Elever udskrevet i Aaret 1. April 1921—31. Marts 1922, og Oplysninger om disse Elever blev indkaldt fra Overinspektionen for Opdragelseshjemmene i 1927. Der forelaa dog allerede Oplysninger i enkelte Beretninger fra Opdragelseshjem, f. Eks. fra Vejstrup og Sjølund Pige hjem, om de fra disse Hjem udskrevne Elevers videre Skæbne. En nøjere Undersøgelse blev foretaget af de i 1922—23 fra de anerkendte Skole- og Ungdomshjem udskrevne Elever, og der er ved Dansk Kriminalistforenings 22. Aarsmøde 1929 gjort nærmere Rede for disse Undersøgelser. Undersøgelserne er imidlertid blevet fortsat for de følgende Aargange, og paa Grundlag heraf skal der fremsættes nogle Bemærkninger.

Oplysningerne tilvejebringes af Opdragelseshjemmene ved Udfyldning af et ret omfattende Spørgeskema for hver enkelt udsendt Elev. I dette Skema er spurgt om Elevens Navn, Alder og Hovedaarsagen til Anbringelsen fra Elevens og fra Hjemmets Side, om Forældrenes Forhold, herunder særlig moralske Brist, Sindssygdom, Aandssvaghed o. s. v., om særlige Forhold blandt Søskende, Hjemmets hele Karakter o. s. v. Endvidere er spurgt om Opdragelseshjemmets egne Iagttagelser og Erfaringer m. H. t. Eleven, mulige Forstandsmangler, moralske Defekter og Elevens Udbytte af Opholdet, herunder ogsaa om Arbejdsevne og Arbejdslyst. Endelig er der spurgt om, hvorledes Barnet blev anbragt ved Udskrivningen (anbragt i andet Opdragelseshjem, under Særforsorg o. s. v. eller udskrevet i Tjeneste, Lære, Hyre eller Pleje eller tilbagegivet Hjemmet).

Endelig er Opdragelseshjemmene anmodet om at foretage en Bedømmelse af Eleven efter 5 Aars Forløb, forsaavidt Udskrivning er sket til Tjeneste, Lære o. s. v., eller Tilbagegivelse til Hjemmet har fundet Sted. Der er skelnet mellem 1) god Udvikling, hvorunder henføres en fortsat

Udvikling paa Grundlag af Uddannelsen eller dog med Arbejde af anden Art eller god Udvikling i moralsk Henseende, men med Arbejdsvanskeligheder, II) mindre god Udvikling paa Grund af svigtende Evner eller Helbred, svigtende Energi eller Moral, og III) slet Udvikling, karakteriseret ved moralsk Holdningsløshed, gentagne Straffe eller Lediggænger, usædelig Levevis o. s. v.

Hvis nogen under Gruppe II henført Elev har været straffet, skal det særlig anføres, og ved Bearbejdelsen af Indberetningerne paases det, at kun Smaaforseelser faar Lov at passere i denne Gruppe.

Under særlige Rubrikker er henført Elever, der efter Udskrivningen er taget tilbage til samme eller overført til andet Opdragelseshjem, Elever, der er anbragt under Særforsorg eller afgaaet ved Døden, og endelig Elever, om hvilke der mangler de nødvendige Oplysninger. Til Kontrol af de Oplysninger, Opdragelseshjemmene selv ligger inde med, indhentes i mange Tilfælde Straffeattester.

Der bliver naturligvis den Usikkerhed ved saadanne Oplysninger, at Bedømmelsen foretages af mange forskellige Opdragelseshjem, men dette Moment modvirkes dog ved, at der efterhaanden er naaet en vis Sikkerhed i Bedømmelsen, og at Bedømmelsen kontrolleres af Overinspektionen. Endvidere er Opdragelseshjemmene jo langt mere fortrolige med Elevernes Forhold end fremmede Undersøgere vilde være.

Den sidste Aargang Elever, for hvilke Resultaterne foreligger færdigbehandlet, er de i Aaret 1. April 1927—31. Marts 1928 udskrevne, og Oplysningerne herom blev indhentet i Vinteren 1933—34 og bearbejdet i Sommeren og Efteraaret 1934.

Der blev for 1927—28 modtaget Indberetninger om 922 Elever udskrevet fra 5 Ungdomshjem for Drengene, 9 Ungdomshjem for Piger, 4 Skolehjem for Drengene, 3 Skolehjem for Piger, 14 Optagelseshjem for større Drengene (over ca. 14 Aar), 13 Optagelseshjem for større Piger, 2 Optagelseshjem for mindre Børn og 12 Børnehjem, deraf 3, der fortrinsvis modtager svagere begavede Børn.

Af de 922 Elever blev 329 anbragt paa en saadan Maade, at Opdragelsen ikke kunde siges at være fort til Ende, navnlig anbragt i andet Opdragelseshjem, overført til Sær-forsorg, Opdragelsen opgivet o. l. Herunder falder særlig Overførelse af Elever fra Optagelseshjem til en Institution for videre Opdragelse (Skolehjem, Ungdomshjem m. v.). Disse Elevers videre Skæbne er ikke gjort til Genstand for nærmere Undersøgelse, idet de senere vil tælle med, naar de udskrives til frie Forhold fra det Opdragelseshjem, hvor deres Opdragelse og Oplæring skal føres til Ende. I mange Tilfælde har Anbringelsen i et Optagelseshjem jo ogsaa kun været et kort Overgangsstadium. Hvor Optagelseshjemmene derimod har anset Barnet for skikket til at prøves i Tjeneste o. s. v., eller hvor det er tilbagegivet Hjemmet, er nærmere Undersøgelse foretaget.

Det kan maaske have Interesse at oplyse, at fra Optagelseshjem for større Piger overgik i 1927—28 50,8 % af de udskrevne Elever til andet Opdragelseshjem, fra Optagelseshjem for større Drengene 39,1 %. Der var stor Forskel paa Udskrivningsmaaden fra Hjem til Hjem, men Elevernes Kvalitet var jo ogsaa meget forskellig. Til Sær-forsorg direkte fra Opdragelseshjem overgik 5,9 % af det samlede Antal udskrevne Elever, men Udvalget af Opdragelseshjem kan ikke kaldes typisk for samtlige Opdragelseshjem.

I 21 Tilfælde blev Opdragelsen opgivet, d. v. s. Eleven udgik som »uopdragelig«, jfr. Værgeraadsløven § 65 og nu Forsorgsloven § 170, og i 4 Tilfælde overgik Eleven direkte til Strafafsoning. Det sidste Tal er dog usædvanlig gunstigt.

593 Elever blev anbragt under frie Former eller kom tilbage til deres Hjem, heraf blev 468 anbragt i Tjeneste, Lære eller Hyre ved Opdragelseshjemmets Foranstaltning, d. v. s. 50,7 % af alle de i Aarets Løb udskrevne 922 Elever. Det er oplyst, at 57 efter Udskrivningen har bestaaet Svendep prøve eller fuldført anden lignende Uddannelse. De til frie Forhold eller til Hjemmet udskrevne Elever blev efter 5

Aars Forløb bedømt som nedenfor anført. I, II og III angiver de ovenfor nævnte Grupper: god, mindre god og slet Udvikling. Der er angivet Procenttal.

Hjemmenes Art	I	II	III	Ikke bedømt	Ialt
Ungdomshjem, Dreng	44,3	21,7	24,4	9,6	100
— Piger	68,8	19,4	6,9	4,9	100
Skolehjem, Dreng	61,5	14,3	10,0	14,2	100
— Piger	52,9	17,6	5,9	23,6	100
Optagelseshjem, store Dreng	41,2	8,3	5,4	45,1	100
— store Piger	41,5	21,2	4,0	33,3	100
— mindre Børn	71,4	14,3	—	14,3	100
Børnehjem, alm.	73,4	3,3	—	23,3	100
— for Sinker	42,8	28,6	—	28,6	100

De absolutte Tal for Optagelseshjem for mindre Børn og for Børnehjem for Sinker er meget smaa og skal ikke omtales videre. Naar Tallene for Optagelseshjem for større Børn er daarligere end for Ungdomshjem, hænger dette sammen med, at et langt større Tal af de udskrevne Elever har maattet lages tilbage til det Hjem, hvorfra de kom, eller sendes til et andet Opdragelseshjem, og disse Elever er derfor ikke taget med i Bedømmelsen, idet deres Opdragelse ikke har kunnet betragtes som afsluttet. Man bør dog ikke betragte dem som en Slags »Recidivister«, idet en Tilbagetagelse jo ikke behøver at være sket paa Grund af særlig daarligt Forhold fra Elevens Side; den kan ogsaa skyldes Forhold paa Anbringelsesstedet, f. Eks. en Mesters Ophør med Virksomheden o. s. v., eller en mindre rigtig Bedømmelse af Elevens Evner og Karakter fra Optagelseshjemmets Side.

Til Tallene fra Skole- og Ungdomshjem bemærkes, at Resultatet for Dreng fra Ungdomshjem er lidt daarligere, fra Skolehjem lidt bedre end Gennemsnitstallet 1921-26; for Piger fra Ungdomshjem væsentlig bedre end Gennemsnitstallet (48,0), fra Skolehjemmene lidt bedre end Gen-

nemsnittet. Om de ikke bedømte Elever fra Skole- og Ungdomshjemmene kan oplyses, at en væsentlig Del af disse maatte tages tilbage til det Hjem, der havde udskrevet dem, men desuden indgaar der herunder Elever, der efter Udskrivningen er overgaaet til Særforsorg, er afgaaet ved Døden, eller for hvilke Oplysninger savnes.

Til Resultaterne kan endnu bemærkes, at et stort Antal af de fra Ungdomshjem udskrevne Piger bliver gift i Løbet af 5 Aar, og disse Elever synes at klare sig forholdsvis særdeles godt. Det gælder for det her omtalte Aar om 57 af de 103 til frie Forhold udskrevne; af disse 57 kunde 45 henføres under Gruppe I (god Udvikling); 2 af dem er dog senere blevet skilt, 8 til Gruppe II og kun 3 til Gruppe III. En Elev blev efter Udskrivningen besvangret og anbragt paa et Mødrehjem, men derefter gift; 2 Elever, der udgik som »uopdragelige« blev senere gift og har det godt; det samme gælder 2, som fra Ungdomshjem blev overført til Fredehjem paa Grund af ringe Evner.

Om de her omhandlede Elever kan iøvrigt oplyses følgende med Hensyn til Evner:

	Ungdomshjem Drenge	Ungdomshjem Piger
Normale Evner	73	76
Lidt under normale Evner	35	18
Sinke i let Grad	19	7
Sinke i udtalt Grad	7	9
Paa Grænsen mellem Sinke og Aandssvag	2	2
Aandssvag	6	»
Ikke tilstrækkelig oplyst..	6	7

Efter disse Tal synes Pigerne at have været bedre i forstandsmæssig Henseende end Drengene.

Til Slut skal blot for Braaskovgaard og Vejstrups Vedkommende gøres et Par Bemærkninger om de Elever, der ikke kunde udgaa til frie Forhold eller tilbagegives Hjemmet,

da disse 2 Opdragelseshjem maa tage de Elever, som er for vanskelige for andre Opdragelseshjem. Det drejer sig for Braaskovgaard's Vedkommende om 22 Elever, hvoraf 5 kom tilbage til et andet Opdragelseshjem efter et kortere Ophold i den lukkede Afdeling, 4 kom under Særforsorg som aandssvage, for 12 blev Opdragelsen opgivet, og 1 blev indsat til Afsoning af Straf. Det er oplyst, at efter 5 Aars Forløb var af de 12 »uopdragelige« 10 straffet gentagne Gange, 1 er i hvert Fald straffet en Gang, og kun 1 er ikke straffet, men angives at være svagelig. Braaskovgaard's Bedømmelse har altsaa været temmelig rigtig.

Vejstrup udskrev 4 Elever til Hjem for svagt begavede (Fredehjem); 2 af disse blev senere gift og har det godt; for 4 blev Opdragelsen opgivet, og det vides, at 2 af disse senere er blevet gift og klarer sig godt, medens en er blevet straffet gentagne Gange.

De meddelte Oplysninger giver intet fuldstændigt Billede af Børneforsorgen og dens Evner til at forebygge senere Kriminalitet, og et saadant Billede kan næppe gives. Det kan maaske hævdes, at det er smaat nok, at kun ca. Halvdelen af de Elever, hvis Opdragelse Skole- og Ungdomshjem selv gør færdig, klarer sig helt godt og kun omtrent 20% ret godt; men det maa erindres, hvor blandet Materialet er, hvor mange der findes, som paa Grund af mangelfulde Evner og en vanskelig Karakter i særlig Grad er udsat for at lide Skibbrud i Livet, og endelig maa det huskes, at Skole- og Ungdomshjemmene har den vanskeligste Del af Forsorgen, og at Resultaterne inden for andre Dele af Forsorgen er væsentlig bedre. Det maa antages, at det er af meget væsentlig Betydning for et godt Resultat, at en Fjernelse fra daarlige Omgivelser sker i god Tid; en egentlig talmæssig Dokumentation herfor foreligger dog ikke for Danmarks Vedkommende, men norske Undersøgelser viser dette ganske tydeligt*). Det maa da haabes, at

*) Signy Aretander og Sigurd Dahlström: What becomes of the children removed from home by Oslo child welfare Board. New York 1932.

der stadig i Danmark maa være en levende Interesse for at gøre Børneforsorgen saa virkningsfuld som muligt, saa stærkt præget af Hensyn til de enkelte Børns særlige Forhold, som praktiske Hensyn tillader det, og med et saa veluddannet og arbejdsivrigt Personale, som det er muligt at skaffe.

Oluf J. Skjerbæk.
